

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- תרומות
- ספרות ועבודת
- הסבועות
- ימי בן המצרים - גלות ואולה
- ימים נוראים
- תולדות
- חזכונות
- ימי המצרים
- הגדה של פסח
- כתיבת מצות המצויית
- עמנו
- חזכונות
- שיר השירים
- שמע ישראל
- מידת הכבוד
- שמע עונה

ניתן להשיג: mechonbenmelech@gmail.com | 8482450220
באר"ב ניתן להשיג: [salea.org/efenofbooks.com/](http://www.salea.org/efenofbooks.com/) | Warehouse: 8482450220

שביעי של פסח
פרשת אחרי תשפ"ב
גליון מס' 204

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מרן רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

שביעי של פסח

צורת מבנה שירת הים

היסודי שהיה להם שניצלו ממיזמות המצרים ועבודתם, וזה היה על ידי שנלחם ה' בעבורם, וחילו של פרעה עם מרכבותיו ומבחר שלישי שאיימו על ישראל טובעו בים. וכאן ההדגשה על כך שנתכסו בתהום וירדו במצולות, כלומר ששוב אין כל פחד ואיום על עם ישראל וניצולו מהם לגמרי.

שלושה חלקים בשירת הים

יש להתבונן בכללות השירה ובמגמתה, ונראה שיש כאן מבנה של שלושה חלקים, שכל אחד מהם מתחיל בשבח מיוחד להקב"ה, וכל קטע הוא בן חמש פסוקים.

חלק ראשון - ויהי לי לישועה

והנה תחילת הפסוק 'או ישיר' אינו מן השירה אלא הוא הקדמה מלשון התורה, והשירה שאמרו ישראל מתחילה מ'אשירה לה'.

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר -

א. אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים. ב. עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה, זה א-לי ואנוהו אלוקי אבי וארוממנהו. ג. ה' איש מלחמה ה' שמו. ד. מרכבות פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלישי טובעו בים סוף. ה. תהומות יכסימו ירדו במצולות כמו אבן.

והנה חלק ראשון זה עוסק בעצם החסד והישועה שהיה לישראל כמו שכתוב 'ויהי לי לישועה', שזה הנס

בגליון

שביעי של פסח

1 עמוד	.....	צורת מבנה שירת הים
3 עמוד	.....	דבר המכונן
5 עמוד	.....	ביאורי שירה
8 עמוד	.....	פרשת אחרי ביאורי פסוקים

מרגש השבוע

ניסן תשפ"ב

עץ חיים היא למחזיקים בה
הוצאות הדפסת גליון זה נדבדו לזיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו ראש וראשון לכל דבר שבקדושה,
תומך תורה וחסד, מגדולי תומכי מכוננו
הרה"ח ר' **דוד מינצברג** שליט"א
מעמודי התווך של מכוננו
לרגל אירוסים בתו
עב"ג החתן **אריה קרישבסקי** הי"ו
בן ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו ראש וראשון לכל דבר שבקדושה מתומכי מכוננו
הרה"ח ר' **ראובן קרישבסקי** שליט"א
מנהל מחלקת גיוס משאבים "עלי שיח"
שתרם חלק מהוצאות הגליון
זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד להם ולמשפחתם להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

לנחוצות ותרומות "פרנס השבוע/החודש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הגנו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,

להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו

להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של

מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' 'צוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור כל גנזי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל שוחרי התורה מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחדשו.

נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה

לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים לדבר

המצווה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו 'צוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע ובענייני דיומא

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התנהלה

הודעה חשובה ומשמחת

לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

ספרים
למעלה המטה
סדרת ספרים
ביאורים ומאמרים
על המשימה המיטת תורה
שיעורים
על הת"ס
סדר
המת ומחשבת
ביאורי סודר
סדר
אמונה ומחוקק
מגאן
תורה ודעת
אמריים
תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתנה מכון

שיעורים 94 מקות מיתנה

עבודת המטה בבני ברק
לשמוק סיקוריו רבני
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

רשימת ספריו בן מלך
בספרייה המיוחדת בבני ברק והמלך

מלון התנהלה 054-8422488

כתובת איתם ישראל 1/9

ביתר עילית

עמודה מכתב לפי סעיף 46

לתיבת הארית

mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

דבר המנון

הצונח אל מצוות החג, שבאו עליו במפתיע.

וכמו בכל עניין בעבודת ה' היה מנחה אותנו לאור הדרכתו ואורחותיו הבהירים, ומכוון את תובנות הדעת ואת רגשי הלב אל מקומם הנכון, כך היו הדברים גם בחייו שבכל עניין של מצוה ועבודת ה', כל תפילה, שבת קודש, הנחת תפילין ועטיפת ציצית, היינו שומעים את קולו מהדהד במרחבי המוח ומשבר את אזנינו, מה עניינה של מצוה זו, וכיצד היא הגישה הנכונה לקיומה, מה אנו מקיימים מתוך רגש פנייה אל ה', ומה אנו מקיימים מתוך רגשי שמחה ותודה לשמו יתברך.

בשנה הזאת יש בידינו לבשר, שהספרים שהאירו את עינינו באור המועד, וזה מכבר אזלו מן השוק, ונעדרו זמן רב ממדפי החנויות, הכרכים שנועדו להכין אותנו לקראת המועדים הבאים עלינו לטובה "בן מלך – חג המצות", "בן מלך – ספירת העומר, וחג השבועות" שבו ונדפסו מחדש ביוזמת המכון, ושוב ניתנים לרכישה לכל המעוניין ומופצים בכל תפוצות היהדות הנאמנה בארץ הקודש.

ומכאן הפנייה האישית אליכם, בזכותכם אנו זוכים לכל העשייה בהוצאת ספרי רבינו זצוק"ל ובכך נעשים שפתיו דובבות להאיר את עינינו בנתיבות החיים ועבודת ה' ולענגנו מחידושי תורתו, ובכך להמשיך את מורשתו וללכת בעקבותיו גם לאחר הסתלקותו. חזקו ואמצו לבל תרף ידכם, כל מי שעדיין לא הצטרף למעגלי התומכים וכל מי שבידו להוסיף על תמיכתו, נקרא אל הדגל.

בברכת חג כשר ושמוח ונזכה במהרה לראות נפלאות כימי צאתנו מארץ מצרים לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בביאת הגואל במהרה בימינו.

ככל שמתרחקים מאתנו ימי חייו של רבינו בעל ה"בן מלך" מתחזק החיבור האיתן לתורתו וההרגשה מתחזקת שדבריו יש להם פנים מיוחדות בכל חג בפני עצמו, בכל מועד אנו חוזרים אל התחושה כי רק רבינו זצ"ל, קולע אל הנקודה בהדרכתו אל עצם עניינו של יום ומוצא את הדרך הנכונה להתחבר אל ה"יום טוב", עד שדומה בעינינו שכל עניינו של מועד זה בא להורות את משנת "בן מלך" בגישה לעבודת ה'. כך שבבוא כל חג ומועד אנו אומרים תודה מיוחדת לה' שזכינו להימנות על תלמידיו ושומעי לקחו. ואנו יודעים כיצד לגשת אל החג עם כל הדעת והלב. ואף "תורה שבכתב" הותיר בידינו, כשעבור כל מועד הכין עבורנו כרך "בן מלך" עשיר וגדוש באוצרות המעשירים את הידיעות התורניות, ומדריכים אותנו בנתיבות עבודת הנפש המיוחדת לאותו חג.

במשנת ה"בן מלך" עצם עניינו של חג המצות הוא ההתחדשות והכניסה בכל שנה מחדש בברית עם השי"ת, לא להסתפק בהרגלים הישנים ובידיעות שמכבר, חובת חג הפסח הוא לרענן את הידיעות ולחדש ולהחיות את הרגשות כאילו אנו יצאנו ממצרים, הן בצד ההתחייבות לעבודתו, שעל זה בא קרבן פסח. והן בצד השמחה והחגיגה בהיותנו יהודים, שעל זה באה מצוות "חג המצות" - סעודה הנמשכת שבעת ימים בהם חוגגים את ה"אתה בחרתנו".

הדבוק במשנת ה"בן מלך" ניגש אל שולחן הסדר באופן אחר לגמרי, הוא חש בקי ורגיל היודע את אשר לפניו, עם הרגשות התואמים עם מעשי המצוות, ואינו כגר או עולה מאחורי מסך הברזל

וזה לבד כבר מבטא את עוצם הפלא שאומה שלימה אבדה מן העולם בן רגע.

והדגש כאן הוא על הנפלאות והנוראות שבמאורע, והרושם המופלא שיצרו המאורעות, שהרי הראה בזה נפלאות שבלעה הארץ את פרעה ומצרים כלא היו.

ומכיון שהנושא הוא קדושת ה' לכן ההדגשה שהקב"ה מנהל את ישראל אל 'נוה קדש', וכמו כן פחד האומות מבטא את נוראות קדושת ה'.

בסיום - בקשה על העתיד

מכאן ואילך מתחיל קטע חדש שאינו מסדר מבנה השירה, אלא הם פסוקי בקשה. על כניסתם לארץ ישראל כהוספה על הנאמר בשירה - 'נהלת בעוז אל נוה קדש'.

תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זורוע ידמו כאבן עד יעבור עמך ה', עד יעבור עם זו קניית. תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת ה', מקדש, ה' כוננו ידיך.

בסוף השירה מסיימים בבקשה כללית, כהוספה על כל תוכן השירה והיינו שגילוי כבוד ה' אשר היה במאורע זה יתמשך ויתגבר עד למצב של - ה' ימלוך לעולם ועד.

כנגד אבות וגבורות וקדושת השם

והנה שלשה חלקים אלו שעליהם משוררת השירה הזאת, דהיינו חסד ה', גבורות ה', וקדושת ה', הרי הם כעין סדר השבח שקבעו חז"ל בשלושת הברכות הראשונות בתפילת 'שמונה עשרה' - ברכה ראשונה עוסקת בחסדי ה' 'וזכר חסדי אבות', דהיינו חסדו וטובו עמו אשר בזכות אבותינו, ברכה שנייה היא 'ברכת גבורות', וברכה שלישית היא 'ברכת קדושת השם', שזה מקביל לנפלאות ונוראות ככתוב 'נאדרי בקודש'.

שלשה חלקים בגאולה - הצלה מעבדות, הצלה ממיתה, כניסה לארץ

עוד נראה לבאר תוכן שלשת חלקים אלו של השירה, באופן נוסף.

כי הנה רצונו ומטרתו של פרעה היה להחזירם לעבדות תחת ידי, וכמו שכתוב 'ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו' (ד, ה).

אמנם בפועל כאשר רדפו אחריהם כבר ביקשו להרוג את ישראל, [ואולי משום שלא נכנעו להם לחזור לעבדם] כמו שכתוב - 'ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר' (י, יא) וכן נאמר בשירה 'אמר אויב ארדוף אשיג וגו' אריק חרבי תורישמו ידי'. הרי שבאו להרגם בחרב.

נמצא שבמאורע הנס של קריעת ים סוף ניצולו

ומוזכר כאן חסדו עם ישראל שפעל למענם, בזכותם ובזכות אבותיהם, ונלחם עבורם בתכסיסי מלחמה, והוא האמור 'עזי וזמרת י-ה וגו' זה א-לי ואנווהו אלוקי אבי וארוממנהו', ומפרט 'מרכבות פרעה וחילו ירה בימ', וכאן עוסק מנקודת המבט של תכסיסי מלחמתו, שנלחם למען עמו. אולם לא ציין את גבורתו וכיצד אירעו הדברים.

חלק שני - נאדרי בכח

החלק השני הם חמשת הפסוקים הבאים המתחילים בפסוק 'ימינך ה'.

א. 'ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב. ב. וברוב גאונך תהרוס קמיך תשלח חרונוך יאכלמו קש. ג. וברוח אפיך נערמו מים נצבו כמו נד נוזלים קפאו תהומות בלב ים. ד. אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי. ה. נשפת ברוחך כסמו ים צללו כעופרת במים אדירים.

בחלק זה ההדגשה היא על גבורת ה' שנגלתה בעת קריעת ים סוף ומלחמתו במצרים. כלשון הכתוב 'תרעץ אויב' 'תהרוס קמיך', וכן מודגש כאן החרון והאף שהיה לה' על מצרים 'תשלח חרונוך' 'וברוח אפיך'. והנה בחלק הראשון אין השירה עוסקת בפרטי המלחמה, אלא רק בנקודת הצלתם של עם ישראל. אולם בחלק זה שהמטרה היא לתאר את גבורת ה', מפרטת השירה את פרטי המערכה, שהאויב כאשר ראה את המים נצבים כמו נד, בא בגאווה וסבר לבוא אחרי ישראל בים ולהורישם - 'אמר אויב ארדוף אשיג וגו' והקב"ה עשה אותם ללעג וקלס, שהמים נערמו ונצבו כמו נד וכאשר נכנסו סכה אותם הים בנשיפת רוח ה', 'נשפת ברוחך כסמו ים'. וצללו כעופרת במים אדירים, וכאן ההדגשה על צלילתם במים אדירים, בא לבטא את עוצם הגבורה שנתגלה ביד ה' שנלחמה בהם.

חלק שלישי - נורא תהלות עושה פלא

החלק השלישי בא לשורר על קדושת ה' אשר השיגו ישראל בראותם את הנפלאות הגדולות.

א. מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה נאדר בקודש נורא תהילות עושה פלא. ב. נטית ימינך תבלעמו ארץ. ג. נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעוז אל נוה קדשך. ד. שמעו עמים ירגזו חיל אחז יושבי פלשת. ה. אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען.

בפסוקים אלו משוררים על הנס מצד המבט של קדושת ה' שנתגלתה באותו מאורע, שהוא יתברך 'נאדר בקודש' 'נורא תהלות עושה פלא', ומאורע הנס של קריעת ים סוף מתואר, שבנטיית ידו של ה' נבלע כל חיל מצרים,

על ידי הנס רגזו העמים ואחזתם חיל ורעדה ונמוגו כל יושבי כנען, נמצא שמאורע זה שימש בפועל לתועלת הכיבוש של ארץ ישראל.

וכפי שאמרה רחב למרגלים ששלח יהושע - 'ותאמר אל האנשים ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ וכי נפלה אימתכם עלינו וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם. כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים ואשר עשיתם לשני מלכי האמורי אשר בעבר הירדן לסיחון ולעוג אשר החרמתם אותם. ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי ה' אלוהיכם הוא אלוהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת' (יהושע ב, ט-יא).

כלומר שבמאורע של קריעת ים סוף נכללו בו שלשה משמעויות, שניצולו מעבדות, וניצולו ממיחה לחיים, וזכו על ידו לנחול את הארץ. ועל כן שוררו על שלושת עניינים אלו.

ישראל משני דברים הן שלא נשתעבדו שוב לעבדות, והן שניצולו מחרב והרג.

ונראה שהחלק הראשון של השירה מכוון כלפי ההצלה מן העבדות, שזה היה מטרת פרעה הראשונה ברדפו אחריהם, אלא שהקב"ה נלחם במצרים והטביע אותם עם מרכבותם.

אולם החלק השני מוסב כלפי הנס שניצולו ממיחה לחיים כמו שכתוב כאן - 'אריק חרבי תורישימו ידי'. וזה הטעם שמודגש כאן החרון והאף שהיה להקב"ה על האויב, מאחר שחפצים להרוג את בניו, על כן חש לנקום את נקמתם באפו ובחרונו.

ואילו החלק השלישי הוא דבר נוסף שנכלל בנס הגדול הזה, שעל ידי שניצולו הרי הם מונהגים בבטחה לעבר ארצם ונחלתם, ונמצא שיש עוד תוצאה מנס קריעת ים סוף שזה פתח להם את הדרך לארץ ישראל. וכן גרם נס זה שתהיה הארץ נוחה ליכבש לפנייהם, כי

ביאורי שירה

שהקב"ה נאמן בדבריו ודבר אחד מדבריו לא ישוב ריקם, וכן משה עבדו אשר דיבר בשמו כל מה שאמר מתקיים עד לאחת.

וביאור זה מוכח הוא בלשון המזמור שמתאר מאורע זה - 'ויאמינו בדברו, ישירו תהלתו' (תהילים קו, יב), הרי מפורש להדיא שהאמונה היא בדברו של ה', היינו מה שהבטיחם להינצל מתחת יד מצרים, ועל זה בא מיד 'ישירו תהלתו'.

וכן מצינו שנאמר באברהם אבינו - 'ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך. והאמין בה' ויחשבה לו צדקה' (בראשית טו, ה), ושם פשוט שהכוונה היא שהאמין בהבטחת ה' שתתקיים.

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת.

וברש"י - 'אז כשראה הנס עלה בלבו שיסיר שירה' - כלומר דלא כתיב 'שר' אלא 'ישיר' בלשון עתיד, משמעותו שלא נצטוו לשיר לה', אלא מרצונם הם עלה בלבם ופתחו וענו שירה.

כי זו מהותה של שירה, שהיא באה ועולה מרגשות הלב הגואים, עד שפותח פיו בשירה לה'. וכמו שנתבאר בראשונים בענין אמירת ההלל של ליל פסח דהטעם שאין

וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, וייראו העם את ה' ויאמינו בה' במשה עבדו.

יש שמבארים 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו', שעל ידי הניסים של קריעת ים סוף התחזקו ישראל באמונה במציאות ה', אולם לפי זה לא יכון המשך הדברים 'ובמשה עבדו', שלשון הפסוק משמע שאותה אמונה שהאמינו בה' האמינו גם במשה. [ועוד יש להעיר על פירושם, שבכל התנ"ך לא מצינו שהכרה במציאות ה' נקרא 'אמונה', אלא נקרא 'ידיעה' כמו 'וידעת היום' כי מלאה הארץ דעה את ה"].

אלא הכוונה שהאמינו בה' היינו שנוכחו לראות שהוא נאמן לקיים הבטחתו, כי כן הבטיחם משה בשם ה' - 'הוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים' (י, י) ו'נתתי את ידי במצרים והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בשפטים גדולים, וידעו מצרים כי אני ה' בנטותי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם' (שם ז, ד). וכן הבטיחם בשעת עמידתם על ים סוף - 'ויאמר משה אל העם אל תיראו התייצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם' (י, י).

וכאשר ראו שניצולו לגמרי מתחת יד מצרים וגם את כל הנקמה במצרים. אז האמינו בה' ובמשה, כלומר שראו

והנה בחז"ל נתפרש 'ואנווהו' בכמה אופנים - 'רבי יוסי בן דורמסקית אומר אעשה לפניו בית המקדש שנאמר ואת נווהו השמו, ואומר חזה קרית מועדנו נוה שאנן..! (ילקו"ש בשלח רמד). וכן תרגם אונקלוס - 'ואבני ליה מקדשא'.

ובגרמא - 'אבא שאול אומר ואנווהו הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום' (שבת קלג:), וברש"י שם - 'הוי דומה לו - ולשון אנווהו 'אני והוא', אעשה עצמי כמותו לידבק בדרכיו'.

ונראה, ששני עניינים אלו שקיבלו ישראל על עצמם, דהיינו, לבנות בית המקדש לשכן שמו שם, וכן לנהוג בהנהגת קודש של דביקות בדרכיו, שניהם נובעים מתוך הגילוי וסוג ההנהגה המיוחדת שזכו לה בעת קריעת ים סוף. כלומר שהמצב של הנס יצר וגילה עבורם מציאות חדשה, שמעתה אליהם להתייחס לעבודת ה' באופן מחודש המתאים למציאות זו.

בעת קריעת ים סוף, ראו ישראל שהקב"ה יושב בתוכם, ומנהיגם כמלך הנמצא בתוך עמו ונלחם עבורם. ולכן מאחר שראוהו בתוכם בבחינת 'זה א-ל', כבר אין עבודתם רק ביחס לאלוקים היושב בשמים. אלא מעתה העבודה הנכונה היא באופן של 'ואנווהו', אעשה לו נווה - בניית מקדש ומשכן נווה לה'. כאשר נוכחים לראות - 'זה א-ל', כלומר שהוא נמצא בתוכינו, ממילא עלינו לבנות לו בית, 'ואנווהו' - אעשה לו נווה.

וכן הדבר הנוסף שקיבלו עליהם דהיינו - 'אנווהו - אני והוא - אעשה עצמי כמותו לידבק בדרכיו'. להיות דומה לו להדבק בדרכיו, גם זה נובע מצד היותו בא להיות בתוכינו כמלך בתוך עמו, וכבודו של המלך שהעם שהוא יושב בקרבו דומים לו. וכדאיתא בחז"ל - 'אבא שאול אומר פמליא למלך, ומה עליה להיות מחקה למלך' (תורת כהנים קדושים א). כיון ש'זה א-ל' בתוכינו, הרי ממילא עלינו להיות דומים לו - 'ואנווהו - אני והוא'.

* * *

ה' איש מלחמה ה' שמו.

ונתקשו המפרשים מה פירוש 'הוי"ה שמו', שהרי מתייחסים אליו בפסוק זה בשם זה ואם כן כבר נאמר כאן שהוא שמו, ומה בא איפוא הכתוב לומר בזה.

ונראה שהוא המשך והשלמה לדבר הנשגב שנאמר בפרשיות הקודמות, שהקב"ה בא להנהיג את עם ישראל ולייחד עליהם את שם 'הוי"ה'. כאשר נאמר בתחילת פרשת וארא - 'וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא-ל-

מברכים עליה, היינו משום שהיא באה בתורת אמירת 'שירה', ואין שייך על כך ציווי. וכמו שכתב במהר"ל - 'ורב האי גאון אמר שאין לברך על הלל בליל פסחים שאינו מצוה וכו' כי אנוחנו חייבים מעצמינו להלל לשבח לפאר וכו' (גבורות ה' פרק טב). ובריטב"א - 'אלא ודאי הלל דבהגדה אינו נאמר בדרך חיוב הלל אלא בדרך זמר' (סוכה לט).

וכשם שעלה בליבם לומר שירה מעצמם, גם קיבלו עליהם מלכות ה' מרצונם, כנוסח התפילה - 'ומלכותו ברצון קיבלו עליהם'.

תחילת קבלת המלכות כבר היתה במצרים, כדאיתא במכילתא (פרשת יתרו) 'במצרים קיבלתם מלכותי', אולם בקריעת ים סוף, נתוסף 'קבלת מלכות מרצון'. ישראל גילו רצון הלב למלכותו יתברך כאשר הכריזו 'זה א-ל' ואנווהו' - הם מקבלים עליהם לפאר את שמו, ולכבד מלכותו בבניית נווה לכבודו, שזו היתה התעוררות עצמית לכבד את מלכות ה' מרצון. ושיאה בהכרזה בסוף השירה - 'ה' ימלוך לעולם ועד'. הם כבר מבקשים ומתפללים על מלכות ה' בשלימותה.

וכבר ביארנו שקבלת מלכות ה' האמורה שהיתה במצרים, נראה שהיא בהקרבת קרבן הפסח שהיא תחילת העבודה לפני ה', אולם לא היתה זו עבודה מרצון שהרי נתחייבו ונצטוו עליה. ויותר מכך, מצינו שהיו מוכרחים ונאלצים לעשות הפסח, שהרי הקרבן קדם לנס, ובכדי להיות ראויים לנס נתחייבו בקרבן, וכל בית שלא הקריב קרבן פסח לא פסח ה' על הפתח, כדכתיב וראיתי את הדם ופסחתי עליכם (שמות יב, ג). וכדאיתא במכילתא - 'ראויין היו שונאיהן של ישראל כליה עד שגמר אחרון שבהם את פסחו שנאמר זבח פסח הוא אשר פסח וגו'". (בא פרשה יב, כז). וכן במדרש - 'ואם לא עשו ישראל פסח היו מתים בלילי הפסח כאשר מתו בכורי מצרים, שנאמר וראיתי את הדם ופסחתי עליכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכותי בארץ מצרים' (במד"ר יא, ג). והוא מה שאומרים בהגדה במענה לבן הרשע, 'אילו היה שם לא היה נגאל'.

אבל בקריעת ים סוף, לא התנה עמהם הקב"ה מאומה בכדי לזכות לנס, אלא אחר שכבר זכו לנס שרו ורוממו לה', ואמרו 'זה ק-לי ואנווהו' שקבלו על עצמם את מלכותו לעבדו ולבנות לו בית לכבודו, 'ברצון'.

* * *

עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה, זה א-ל-י ואנווהו אלוקי אבי וארוממנהו.

במדרש חז"ל ובנוסח התפילה משמע שגולת הכותרת ותמציתה של השירה, הוא הפסוק 'זה ק-לי ואנווהו'.

ש-ד-י ושמי 'הוי"ה' לא נודעתי להם, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וידעתם כי אני 'הוי"ה' אלוקים המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים' (ו, ג-ז).

מבואר בזה, שהיה רצון ה' בלקיחת עם ישראל להיות לו לעם, באופן ששמו 'הוי"ה' יודוע להם ובשם זה ינהיגם ויחד את אלוקותו עליהם.

וכבר בפרשת שמות, בתחילת התגלות ה' למשה בסנה, אמר משה להקב"ה 'ואמרו לי מה שמו', דהיינו באיזה סוג הנהגה בא ה' להנהיג אותם עתה, ואמר לו הקב"ה שינהיג אותם בהנהגה הנובעת מבחינת שם 'הוי"ה'. וכמו שביארו המפרשים שם וברישי פרשת וארא.

וביאור הדבר, כי שם 'הוי"ה' מורה על עצמותו יתברך שהוא 'מחוייב המציאות', [הנהגת שם זה מבטא שהוא יתברך קדם לעולם והוא אשר יצר אותו יש מאין. אולם כל ענייני ההנהגה שבתוך העולם הם ביטוי להנהגה הנובעת משמות 'אלוקים' ו'אדנות' ו'א-ל-ש-י', דהיינו שהקב"ה מנהיג את העולם וקובע את סדריו]. ולכן כאשר הקב"ה מחולל ניסים ונפלאות הפורצים את גדר הטבע אזי יש כאן גילוי של שם 'הוי"ה', שהיא למעלה מהטבע והמציאות.

ונראה, שזה הטעם שאמרו בשירה - 'עזי וזמרת י-ה', ולא נמצא שם זה 'י-ה' בתורה עד כאן, כי שם 'י-ה' הוא תמצית תוכנו של שם 'הוי"ה', אמנם מאחר ששם 'הוי"ה' כבר נקבע כעיקר שמו של הקב"ה, יש שמזכירים שם זה גם כשאינ מתכוונים להנהגה המסויימת הנובעת משם 'הוי"ה', ולכן מכיון שבאו להדגיש כאן שעתה נוכחו לראות בהנהגה המיוחדת של שם 'הוי"ה' דייקא, לכן נקטו בשם 'י-ה' שהוא מבטא את תוכנו ועניינו של שם 'הוי"ה'. ועל זה אמרו 'זה א-ל', דהיינו ששם 'הוי"ה' הוא המנהיג אותם, כלומר מצד בחינה זו הוא להם לאלוקים. כי עתה בשעה זו של קריעת ים סוף ראו בעליל את שמו הגדול שהוא מייחדו על עם ישראל.

והנה איתא (רש"י סוכה מה). שהשם הגדול והנכבד של 'ע"ב שמות' מרומז הוא בפסוקים הכתובים בקריעת ים סוף. והיינו מה שדרשו חז"ל בפסוק זה א-ל 'שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וכל שאר הנביאים' (מכילתא פרשת השירה פרשה ג). כי בעת קריעת ים סוף היה הגילוי הגדול והנכבד ביותר שראו בו בעליל את הנהגת שם 'הוי"ה' שהוא שם העצם.

והנה גם בפרשת המן כתיב 'ערב וידעתם כי 'הוי"ה' הוציא אתכם מארץ מצרים, ובוקר וראיתם את כבוד 'הוי"ה' וגו' (להלן טז, ז), והיינו, כי בירידת המן היה שלב נוסף וגילוי מופלא ביותר שלא היה עד כה, שהרי ירידת

המן היא יצירה חדשה לגמרי וכדכתיב - 'המאכילך מן במדבר אשר לא ידעון אבותיך' (דברים ח, טז). והקב"ה זנם וכלכלם בלחם מן השמים ארבעים שנה. וזה עצמו הוא גילוי וראיית כבוד ה' במידה שעד אז לא היתה כמוה. ואז נתקיימה בשלימות ההבטחה שאמר להם בפרשת וארא - 'ידעתם כי אני 'הוי"ה' אלוקים המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים'.

ועיין מה שפירשו בגמרא בפסוק זה - 'הכי קאמר להו קודשא בריך הוא לישראל כד מפיקנא לכו, עבידנא לכו מילתא כי היכי דידיעתו דאנא הוא דאפיקית יתכון ממצרים' (ברכות לח). כלומר שאחר יציאת מצרים עוד נעשה להם דבר שעל ידו הכירו שבהנהגת שם 'הוי"ה' הוציא אותם, והם שני שלבים אלו קריעת ים סוף וירידת המן, שבהם נאמר כי על ידם נודע לישראל כי ה' מנהיג אותם בהנהגת שם 'הוי"ה'.

שמעו עמים ירגזון חיל אחז ישיבי פלשת. אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל ישיבי כנען. תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו כאבן.

יש כאן שבעה לשונות של פחד - ירגזון, חיל, נבהלו, רעד, נמוגו, אימתה, ופחד. ויש לבאר ההבדל ביניהם. וכן יש לבאר מה טעם נקט הלשון המסויים ביחס לאותה אומה.

ונראה כי הלשון 'ירגזון' הוא ביטוי שיש בו יותר השתוממות ודאגה מגבורת ה' שהתגלתה במאורע, אולם צד הפחד העצמי שבו הוא הפחות בשלשונות, כמו 'שמעתי ותרגזו בטני' (הבקוק ג, טז). כי בעוד עמי אדום ומואב וכנען היו יראים לנפשם, מהעתיד לבוא עליהם על ידי ישראל, הרי העמים, שהם אומות העולם בכללות, נאמר בהם רק לשון 'רוגז'.

והנה יושבי פלשת נאמר בהם - 'ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים', ועל כן אין חרדים עתה מבואם של ישראל עליהם, אלא, 'חיל אחז', והוא לשון 'ותתחלחל המלכה' (אסתר ד, ז) [שלא יראה לנפשה מחמת הזעקה גדולה ומרה, אלא אחז אותה פחד ותמיהה כללית].

[יתכן שהוא דרגה גבוהה של פחד, אלא שהוא פחד רחוק. וכפי שהיה שלא כבשום מיד, רק בימי שמשון (ודד)].

אולם אדום ומואב וכנען, אשר היו על הדרך לארץ ישראל, אחז אותם פחד לנפשם, מן הבא עליהם מיד.

יתכן שבהיותם 'אדום' אחים לישראל על כן רק

'נבהלו', אולם במזבא נאמר 'יאחזמו רעד'. וכפי שאכן היה שמנע ה' את ישראל מלצור ולהתגרות באדום, וכמו שכתוב שם 'כה אמר אחיך ישראל' (במדבר כ, יד), 'אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשיו היושבים בשעיר' (דברים ב, ח).

ו'מוזבא' אף שאחזתם 'רעד', בכל זאת לא נמוגו, שהרי ידעו שמטרת בני ישראל להגיע לארץ כנען. ויתכן שגם ידעו את ייחוסם וקירבתם לאברהם אבינו שהם בני לוט, ואכן כתיב - 'כי לבני לוט נתתי את ער ירושה' (דברים ב, ט).

ובלשון 'נבהלו', היינו שהאדם מבוהל ואינו יודע מה לעשות, כמו שכתוב באחי יוסף 'כי נבהלו מפניו' (בראשית מה, א) שלא ידעו מה לענותו. ולשון זה מתאים ביחס ל'אלופי אדום', דהיינו המנהיגים שעליהם מוטלת ההכרעה כיצד להנהיג, ולכן כתיב 'נבהלו אלופי אדום'. ויתכן שידעו שלא ילחמו בהם, ורק נבהלו ונבוכו כיצד יסתדרו עמהם.

אבל במזבא כתיב 'אילי מוזבא יאחזמו רעד', 'אילי' היינו הגבורים, אשר עליהם להתגבר בגבורה ולהילחם, אך לשמע ניסי קריעת ים סוף אחזתם רעד. ואף שידעו שאין

מטרת ישראל לרשת את ארצם, אבל חששו שמה ילחמו עמהם כדי לעבור בארצם, וכמו שנלחמו בסיחון ועוג.

אולם יושבי כנען 'נמוגו' כולם לגמרי, בידועם כי אליהם מיועדים צעדיהם של ישראל. וכן כתיב ברחב הזונה - 'ותאמר אל האנשים, ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ, וכי נפלה אימתכם עלינו, וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם. כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים' (יהושע ב, ט).

וסדר האומות פלשת, אדום, מוזבא, כנען, הוא לפי סדר קירבתם, תחילה פלשת הסמוכה, אלא שהסב ה' הדרך מעליהם. ואחר כסדר שעברו תחילה אדום, ואחר כך מוזבא, ובסופו כנען.

ולפי זה נאמרה השירה ברוח הקודש על שם העתיד, שהרי בתחילה לפני חטא המרגלים, היו מיועדים להיכנס מיד לכנען דרך הנגב, ולא היו עוברים דרך אדום ומוזבא.

אולם יתכן שהסדר הוא מצד 'לא זו אף זו', וכפי דרגות הפחד שנאמרו בהם - חיל, נבהלו, יאחזמו רעד, נמוגו.

פרשת אחרי

המטרות, שלרבי איל זה שבא לצורך הכפרה משמש גם לחובת המוסף האמור בפרשת פינחס, ולרבי אליעזר ברבי שמעון כיון ששני חיובי אילים נפרדים הם, על כל אחד לבוא בקרבן בפני עצמו.

ונראה שיסוד מחלוקתם הוא בגדר עניינו של ה'איל לעולה' האמור כאן. כלומר שנחלקו רבי ורבי אליעזר ברבי שמעון לגבי איל זה הבא על ידי אהרן כהכשר לכניסתו לקודש, מהו יסוד גדרו ומהו ענין הכפרה שבו, שלרבי אליעזר ברבי שמעון מוזבא האיל לעולה כהרחבה ותוספת לקרבן החטאת, וכמו שמצינו בחטאות החמורות [כגון חטאת ע"ז של ציבור] שעליהם לבוא לצד עולה, לשם הרחבת ענין הכפרה שבהן, ולדעת רבי, מוזבא האיל לעולה לא כנספח לחטאת וכחלק מן הכפרה, אלא כחובה בפני עצמה היא באה, בעקבות הכפרה המושגת על ידי החטאת, וכביטוי דורון של ידידות כתוצאה מן ההיטהרות לפני ה'.

ובזה תלויה מחלוקתם, שלפי רבי אליעזר ברבי שמעון שאיל העולה בא כנספח אל החטאת, הרי שאי אפשר שאותו האיל ישמש גם כקרבן מוסף, לפי שגדרם ועניינם של שני הקרבנות שונים בתכלית, כי בעוד שהחטאת באה לעצם הריצוי והכפרה, הרי שהמוסף בא

בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה (א, זט)

בפרשת פינחס ציוותה תורה על קרבנות המוספין של יום הכיפורים (במדבר כט, ח-י) "ובעשור לחודש השביעי הזה מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשותיכם כל מלאכה לא תעשו. והקרבתם עלה לידוד ריח ניחוח פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים יהיו לכם".

ונחלקו תנאים בענין האיל לעולה האמור בפרשה דידן (יומא א, ג): 'דתניא, רבי אומר 'איל אחד' הוא האמור כאן הוא האמור בחומש הפקודים; רבי אליעזר ברבי שמעון אומר 'שני אילים' הם, אחד האמור כאן ואחד האמור בחומש הפקודים'.

וזה ודאי, שהאיל לעולה שמצא את מקומו כאן, לא בא מצד דין המוסף, אלא מצד פרשת הכפרה והטהרה, שהרי אין הפרשה עוסקת במוספים הבאים מצד מעלת עצם היום [ועדיין לא נאמרה בכלל פרשת המוספין בתורה], אלא בקרבנות המזבאים ע"י אהרן בבואו אל הקודש לכפר.

אלא פשיטא ששני חיובי איל בפני עצמם הם, אחד מצד חובת הכפרה, ואחד מצד חובת המוסף. אלא שנחלקו האם אותו איל בעצמו יש בו לשמש לשני

מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב. והזה עליו מן הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטומאות בני ישראל (טז, יח-יט)

מלשון הכתוב כאן היה אפשר להבין שהכל הוא סדר הזאה אחד, תחילה על הקרנות ואחר כך על גגו של המזבח.

אולם דברי תורה עשירים במקום אחר, בכתוב בפרשת תצוה (שמות ל, ט): "וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורים, אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם קדש קדשים הוא לה'", ומשם למדנו שהם שני אופני הזאה במזבח הפנימי.

כי הנה הפסוק שם בתצוה לכאורה נאמר בלשון יתירה וכפולה - "וכפר על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכיפורים", וחזר ושנה באותו פסוק פעם נוספת - "אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם", וחז"ל דרשו מה שדרשו (עיי' שבועות ח:). אולם בפשוטו של מקרא כפילות זו מבוארת שפיר, כלומר ששני גדרי כפרת דמים אמורים כאן, נתינה על הקרנות, והזיה על גגו [ועיי' בהעמק דבר] ו'משך חכמה' שם שכתבו כעין זה].

ומהדגשת הכתוב שם להבדיל בין שני סוגי הכפרות, אנו למדים לפרש שהנתינה על קרנות המזבח והזאת הדם שבע פעמים, אינן כפרה אחת, אלא הן שני גדרי כפרות בפני עצמן.

כפרה אחת ב'נתינה' על קרנותיו, כאמור "ונתן על קרנות המזבח סביב". ומטרתה מבוארת כאן בכתוב "וכפר עליו", כלומר שמזבח הזהב משמש כשלב בכפרה הגדולה הנצרכת ביום הכיפורים לכפר על הקודש. [ניתכן שזה הטעם שנקרא שמו 'מזבח', כיון שיש בו כפרת דמים על קרנותיו אחת בשנה]. אך מלבד זאת יש דין נפרד ונוסף של כפרה, על ידי 'הזאה' על גגו של מזבח שבע פעמים, שמטרתה מבוארת כאן לשם טהרת המזבח עצמו: "וטהרו וקדשו מטומאות בני ישראל".

ועל שני אלה כפל הכתוב שם את לשונו, תחילה אמר "וכפר על קרנותיו", היינו כפרת הקודש על קרנות המזבח, ואחר כך "יכפר עליו לדורותיכם", היינו מה שמזה על טהרו של מזבח. וכן גם כופל ומפרט ששתי כפרות אלו יעשה הכהן - "אחת בשנה", לומר ששני כפרות אלו, כל אחת מהן יש בו דין שצריך להתקיים אחת בשנה.

* * *

שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשותיכם, חוקת עולם (טז, לא)

לרגל המועד שנקבע על יסודה של הכפרה. אך לדעת רבי שאף במעמד זה בא האיל כקרבן עולה בעקבות הכפרה, שפיר אפשר שישמש אף לחובת קרבן המוסף הדומה לו בעניינו, שאף הוא בא לרגל המועד שנקבע על הכפרה, ואיל אחד עולה לשניהם.

* * *

וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על העדות ולא ימות (טז, יג)

מפסוק זה דרשו חכמים שצריך לתת בקטורת 'מעלה עשן': 'ומניין שנתון בה מעלה עשן, שנאמר וכסה ענן הקטורת את הכפורת' (יומא נג.).

ובאמת בכל פרשיות הקטורת בפרשת 'תצוה' ו'כי תשא', לא נזכר כלל ענין 'ענן', רק 'והקטיר' (שמות ל, ז) "יקטירנה" (שם, ובפסוק ח), ורק כאן נתחדש דין שהקטורת יהא בה 'ענן'.

ונראה הטעם, משום שכאשר נכנס למקום הכרובים מתחייב להסתיר פני השכינה, כי כך הוא דרך כבוד כלפי מעלה, וכמו שהיה בהתגלות ה' אל משה בסנה דכתיב (שמות ג, ד) "ויסתר משה פניו". אבל קטורת של כל ימות השנה, לא נאמרה בו להדיא ההלכה של 'ענן', כי בהיכל יש כיסוי של הפרוכת להסתיר פני השכינה, אלא שבכל זאת למדו בילפותא מכאן שגם בקטורת שבהיכל היא 'ענן', כי בכל קטורת יש ביטוי במקצת של גילוי שכינה. אולם בקטורת של לפני ולפנים, דין העלאת העשן היוצרת 'ענן' הוא מעיקר עבודת הקטורת, מה שאין כן בקטורת של כל ימות השנה.

עוד יש לומר, שהקטורת של יום הכיפורים יש בה ענין מיוחד וגדר שונה מקטורת שבהיכל של כל ימות השנה, כי ביום הכיפורים גם הקטורת עצמה באה לכפרה, ועל ידי קטורת מיוחדת זו לפני ולפנים זוכים לכפרה מיוחדת של יום הכפורים. ולכן נאמרו בה דינים מיוחדים [ואולי יש בזה טעם לכך שנצרך 'מעלה עשן', להבליט מעשה הקטורת].

והיינו על דרך שמצינו שאהרן עצר המגיפה על ידי הקטורת. כי הקטורת הוא מרצה בשעת חרון אף, כי על קטורת נאמר (דברים לג, ז) "ישמו קטורה באפך", ולכן מפיס חרון אף. ולכן ביום הכפורים שבאים לכפר חרון ולהעביר חמה ורוגז של החטאים, יש קטורת מיוחדת. וכדאיאתא בגמרא שהיא מכפרת על לשון הרע (יומא מד.).

* * *

ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו ולקח

נראה שאיסור המלאכה של יום הכפורים הוא מדיני 'עבודת היום' של יום הכפורים, וגדרו שונה משאר המועדים שבהם השביתה היא מחמת קדושת היום, אבל כאן השביתה עצמה היא מעצם עבודת היום.

ולכן נזכר דין השביתה ואיסור המלאכה גם בפרשה זו, שאינה פרשת מקרא קודש (כאמור לעיל פסוק כט), כי ביום הכפורים השביתה איננה מצד מקרא קודש גרידא, כשאר ימים טובים, אלא גם מצד עצם עבודת היום. שזה הוא יסוד מצות יום הכפורים, וכמו העיניו מאכילה, שתוכן היום הוא להיות עסוקים רק בכבוד ה', בבקשת כפרה ותשובה ולהיטהר לפני ה'. וממילא צורת הקיום של עבודת היום היא שנימנע משני הדברים האלו - אכילה ומלאכה, כלומר שהאדם אינו עוסק כלל בענייני עצמו ופורש מהם. וזה הטעם שאיסור המלאכה ביום הכפורים כולל גם מלאכת אוכל נפש שאינה מלאכת עבודה, שכן צריך לפרוש לגמרי מכל ענייני עצמו.

וכן במצות העיניו איתא ברמב"ם (שביתת עשור פ"א ה"ד) שהוא מכלל השביתה שכתב - 'מצות עשה אחרת יש ביום הכיפורים והיא לשבות בו מאכילה ושתייה'. וכן קרא לכללות הלכות יום כיפור 'הלכות שביתת עשור'.

והיינו כאמור, שהעיניו אינו לסיגוף, אלא הוא כשביתת מלאכה שבכל יו"ט, שמשמעותו שהיום מתייחד רק לעבודת ה' ולא למלאכה, וביום הכיפורים הוא שבת שבתון, ששבות מכל ענייניו אפילו מאכילה ושתייה. ויסודו מלשון הכתוב כאן "שבת שבתון היא לכם וענייתם את נפשותיכם חוקת עולם".

[ובגמרא (זימא פ"א): יליף מקרא שבפרשת אמור (להלן כג, לב) ד"מערב עד ערב תשבתו שבתכם" לתוספת יום הכפורים, ולכו"ע איירי גם לענין עיניו [ולהרמב"ם (פ"א ה"ו) הוא רק לענין עיניו], הרי שהעיניו נחשב משביתת היום].

ולכן בשני איסורים אלו של יום הכפורים - מלאכה ואכילה - נאמר עונש כרת על העובר עליהם (להלן כג, כט-ל). שכל הנמנע מלעסוק בעבודת היום ואינו בא להתכפר לפני ה', הרי הוא נכרת מעמיו, כיוון שהוא מתנתק מכל מציאות עם ישראל ותפקידו. ואילו היה איסור המלאכה גדרו כמו בכל המועדים, לכאורה לא היה עונש כרת, אלא כמו בכל המועדים.

כי עונש כרת מצינו רק במצוות שהן יסודות תפקידו של עם ישראל, שכל המפר מצוות אלו הרי הוציא עצמו מן הכלל, ולכן ענשו שהוא נכרת מעמיו. ומזה הטעם יש עונש כרת במי שמפר ברית מילה ובמי שמבטל קרבן פסח, שהם הבריתות על תפקידו של עם ישראל, והיכנסו

בברית עבודת ה'. וכמו כן אכילת חמץ בפסח שאדם זה מבטל את מצות חג המצות, ואינו חוגג את כניסתו להיות עם ה'. בכל אלו הרי זה מעשה בגידה בייעודו כעם ה'. וכך גם מצוות היום של יום הכיפורים, הבאות כדי להכשירו ולטהרו לעמוד לפני ה' טהורים ומנוקים מכל עוון, ולהיות שכינתו בתוכו, וכאשר מוציא עצמו מכלל מצוות אלו, הריהו בוגד בעיקר הקשר ותפקידו של עם ישראל.

ושפך את דמו וכסהו בעפר (זי, יג)

בגמרא (סוטה טז) בשלשה מקומות הלכה עוקבת מקרא, התורה אמרה (גבי כיסוי הדם) 'בעפר', והלכה בכל דבר. התורה אמרה (גבי תגלחת לויים) 'בתער', והלכה בכל דבר. התורה אמרה (גבי גט) 'ספר', והלכה בכל דבר.

ולכאורה מבואר כאן שהלכה למשה מסיני יש בכוחה לעקור את המפורש בפשט המקרא, אכן ברור שכזאת לא יתכן, כי מדוע כתבה התורה דבר שאינו כן.

ולבוא לביאור הענין יש להקדים יסוד גדול שביארנוהו בהרחבה ב'מאמרי מבוא' (בראשית א - מאמר ט - 'אין מקרא יוצא מדי פשוטו'). ותמצית הדבר הוא שיש להבחין בין 'פשוטו של מקרא' דהיינו פשט תוכן הכתוב המובן מתוך הקריאה, לבין הכלל 'אין מקרא יוצא מידי פשוטו'. ש'אין מקרא יוצא מידי פשוטו', אינו עצם פשט תוכן הכתוב כפי המתבאר לעיני הקורא, אלא הכוונה שנוסף על העולה מתוכן הכתוב, יש עוד אופן לדרוש את הכתוב כפי המשתמע מן המילים עצמן כפי שהם כתובות, עיין שם שנתבאר היטב.

ובאמת לכשנעיין בכל אחד מהמקומות הללו שאמרו 'הלכה עוקבת מקרא', הרי נווכח דאדרבה, ההלכה תואמת דווקא את פשוטו של מקרא כפי מובנם בלשון בני אדם, וההלכה למשה מסיני כאן באה להוציא רק מהדרשא ד'אין מקרא יוצא מידי פשוטו'.

וכגון כאן, שכאשר התורה כתבה כיסוי הדם בעפר, הרי בלשון בני אדם הכוונה היא לאו דווקא עפר, אלא לכל מידי דמכסי, וזהו פשוטו של מקרא העולה מקריאה פשוטה, שעפר הוא רק דוגמא למה שרגילים לכסות בו, שדיבר הכתוב בהווה.

וכמו כן זה הביאור בכל שלשת הדברים, ב"הועבירו תער על כל בשרם", הוא דרך לשון בני אדם לכתוב 'תער' על סוג גילוח כזה של השיער. וכן "וכתב לה ספר כריתות" הרי אין משמעות פשוטו של מקרא שהכתיבה תהיה דווקא על ספר, אלא שכך דרך כתיבה שהיא על

ספר, [ועוד דהא בעינן שתהיה הכתיבה על חפץ כלשהו, לתת לה 'דבר הכורת', ומהכרח הלשון הוא לכתוב 'ספר כריתות']. אלא שבכל זאת מצד דרשת 'אין מקרא יוצא מידי פשוטו', היה ראוי לדרוש לשון הכתוב, שבכל זאת מאחר שנקטה התורה בדיקדוק לשון זה, הו"א דנילף דבעינן בכל הני דווקא עפר ותער וספר, ועל זה אתי הלכה למשה מסיני ואפיקתיה מפשטיה, וזה נקרא 'אין מקרא יוצא מידי פשוטו', דהיינו שגם לשון הכתוב כמשמעו המדויק נדרש למרות שאין זה המובן הפשוט. אך כאן נקבעה ההלכה כפי 'פשוטו של מקרא', דהיינו כהבנת לשון בני אדם. ורק בזה הוא דנאמרו שלש מקומות אלו של 'הלכה עוקבת את המקרא'.

ועיין עוד בסוגיא דיבמות (א): לגבי מחזיר גרושתו, דאיכא למ"ד דאיעקר מקרא מידי פשוטו, ובסוגיא דכתובות (לה): לגבי קנס דנערה שנתארסה, דאיתא התם למ"ד דאפיקתיה מפשטיה לגמרי. וגם שם הביאור על דרך שנתבאר כאן, דוודאי פשוטו של מקרא, שהוא קריאת הכתוב כמשמעותו, אינו משתנה ולא יעקר מחמת דרשה, וכל מה שדנו התם הוא בגדרי הדרשות של 'אין מקרא יוצא מידי פשוטו'.

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלוהיכם. כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו. את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלוהיכם. ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה' (יח, ב-ה)

ברשי" - 'ושמרתם את חקותי - לרבות שאר דקדוקי הפרשה שלא פרט הכתוב בהם. דבר אחר ליתן שמירה ועשייה לחוקים, ושמירה ועשייה למשפטים, לפי שלא נתן אלא עשייה למשפטים ושמירה לחוקים'.

כלומר שהוקשה לו כפילות הדברים בפרשה זו, שתחילה מזוהר אותנו הכתוב על שמירת כלל המצוות וההליכה בחוקי התורה, שלא נעשה כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ כנען, ובל נלך בחוקות הגויים, ובסיום הזהיר על כך שאת משפטי ה' ואת חוקותיו נשמור, לקיים מצוותיו וללכת בדרכיו. אך לאחר מכן שוב מוסיף הכתוב: "ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'".

ולכאורה פסוק זה הוא חזרה על אותם הדברים ללא צורך, ורשי" כתב מדרשו. אבל צריך להתבונן בדרך

הפשט מה בא ללמדנו המקרא האחרון להוסיף על ענין ראשון.

והנה יש להבחין עוד, כי המקראות הראשונים (פסוקים ב-ד) פותחים וחותרים בסגנון אחד - "אני ה' אלוהיכם", אך הפסוק האחרון חותם בצורה שונה - "אני ה'" [בלא תיבת "אלוהיכם"]. והדבר אומר דרשני.

ונראה שבפרשה זו מודגשים שני עניינים נפרדים הם אשר כל אחד מהווה יסוד מכוח עצמו לחייב אותנו ללכת בדרכי ה' ולנצור חוקיו ומשפטי. תחילה שמכיון שה' הוא אלוהינו - אלוהי ישראל, מוטל עלינו ללכת בדרכי אלוהינו הרועה אותנו ומלמד אותנו את החוקים התואמים לסגנון דרכו, וכמו שנתבאר לעיל.

וענין זה הוא יסוד בזכות עצמו, אף אלמלא ידענו על קדושתם וערכם הפנימי של חוקי התורה, לעומת פחיתותם וגנותם של ההנהגות שאינם על פי התורה. הרי עצם הדבר שהם חוקי האלוהים שלנו, הוא סיבה ללכת בהם, וכפי שפתח תחילה, ושוב חזר וסיים בפסוק השני: "אני ה' אלוהיכם", שזה שורש סיבת החיוב לקיים מצוות אלו.

מעבר לכך בא הכתוב להוסיף גדר נוסף במצוות דלהלן: "ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, אני ה'", פסוק זה בא להדגיש את יסוד חובת ההליכה בדרך התורה בשל היותה 'תורת חיים', כי מאחר שהמצוות הללו - חוקי ומשפטי ה' המה, הרי שזוהי דרך האמת והנכונה למען חיינו, והחוקים הללו הינם חוקי חיים ישרים וצדיקים בתוכנם ובמהותם, בהיותם מכוונים את האדם כיצד להנהיג את אורח חייו כראוי, לתקן אורחותיו ולישר דרכיו, אשר בהם יהיו חיינו בעולם מתוקנים ונכונים.

אי לכך, לא זו בלבד שמצווים אנו לשמור את חוקי ה' וללכת בדרכיו באשר הוא אלוהינו ולו אנחנו, אלא גם משום "אני ה'" - כיון שתורתנו הקדושה היא תורת אמת שמקורה מהאלוהים שהוא הקובע את חוקי החיים והאמת. לפיכך הדרך הזאת אשר בה אנו מצווים ללכת, זו היא הדרך הישרה שיבור לו האדם החפץ בחיים, לפי שזו היא תורת החיים ואין בלתה, ויסוד גדול בפני עצמו הוא, לחובתנו לדבוק בה מצד היותה דרך האמת והצדק, ולשמור את חוקי התורה ומשפטיה מצד גודל קדושתם ומעלת ערכם הפנימי, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.

מה נשתנה הלילה הזה

לרגל חג הפסח הבא עלינו לטובה
הננו להודיע כי שוב ניתן להשיג את הספרים
שנעדרו מזה זמן ממדפי החנויות והמכון

והדפסנו מהדורות חדשות של ספרי
"בן מלך - חג המצות"
"בן מלך - ספירת העומר וחג השבועות"

אוצר בלום של דברי תורה והדרכה בעבודת ה' בענייני המועדים
וכן ניתן להשיג את הספרים הנצרכים ביותר בימים אלו:

"הגדה של פסח - בן מלך"
"בן מלך - שיר השירים"

וחיש נאכל מן הזבחים ומן הפסחים, ונחוג את חג המצות
בשמחה ובדיצות, בביאת גואל במהרה בימינו

הספרים מופצים עתה אצל משווקי הספרים ברחבי הארץ
וכמו כן ניתן להשיגם אצל הנציגים בקהילות
או בתיאום מיוחד עם הנהלת המכון

בברכת התורה
הנהלת "מכון כתבי בן מלך"

פִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com